

Karamanoğulları Tarihi'nin önemi, Karamanoğulları Beyliği hakkında bilinen tek tarih eseri olmasından kaynaklanır. Bu önem Osmanlı geleneğinin dışında üretilmiş, bu dönemi kapsayan tarih eserlerinin azlığı göz önünde bulundurulduğunda daha da artar. Hâkim Osmanlı ideolojisinin tarih eserlerini tamamen etkisi altına alması sonucu yalnız birkaç muhalif eser günümüze kadar gelebilmiştir. Bu bağlamda *Karamanoğulları Tarihi*, Osmanlı karşıtı ve Karamanoğlu yanlısı tutumuyla ayrı bir özellik gösterir. Eserin bu taraflı duruşu, XIV ve XV. yüzyıllarda Anadolu'da Osmanlılar için çok ciddi bir tehdit oluşturan Karamanoğulları'na karşı yürütülen Osmanlı propagandasına cevap vermek amacıyla üretilmiş bir metin olmasıyla açıklanabilir. Büyük oranda yanlış, uydurma, kronolojik ve anakronistik karışık bilgiler içeren eser, pek çok tarihçinin metne tarihsel değerini sorgulayan bir şüpheyle yaklaşmasına yol açmıştır. Eserin bu şaibeli içeriği yanında müellifinin de belirsiz oluşu tereddütleri daha da arttırmıştır. Ayrıca metinde hiçbir tarih yer almadığı gibi yazılış zamanı da belli değildir. Metnin hangi şartlar dahilinde yazıldığına dair hemen hiçbir bilgi bulunmasa da eserin içindeki ifadelerden hareketle metnin üretilmesine dair bazı ipuçları elde edilebilir. Şah İsmâîl'in 917 (1511) yılında Özbekler'le cereyan eden savaşlarına yapılan atıflardan metnin en son halini XVI. yüzyılın ortalarında aldığı neticesine ulaşılabilir. Eserin muhtevassından yazarının XVI. yüzyılda Osmanlı hâkimiyeti altında yaşamış, Osmanlı edebî ve siyasî kültürünü çok iyi tanıyan bir kişi olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte M. Fuad Köprülü'nün de belirttiği gibi bu XVI. yüzyıl metni XIV. yüzyıldan kalma daha eski bir metne dayanmaktadır. Şikârî de eserin başlangıcında, Yâricânî'nin Karamanlı Hükümdarı Alâeddin Bey (1361-1398) adına kaleme aldığı Farsça manzum hânedan tarihini tercüme ettiğini söyler. Zaten eserin muhtevası daha eski bir metnin varlığına işaret eder. *Karamanoğulları Tarihi*'nin yarısından fazlası Alâeddin Bey devrindeki olayların ayrıntılarıyla hikâye edilmesinden meydana gelmiştir.

Basit bir Anadolu Türkçesi'yle yazılmış olan eser, bir tarih kitabından ziyade karamanlık hikâyelerinin anlatıldığı bir halk destanına benzer. Şikârî'nin tarihinde Selçuklu devri, Karaman hânedanının kurucusu kabul edilen Karaman ve oğullarının İç İl denilen Selçuk-Kilikya Ermeni sınırında savaşı uç beyi olarak ortaya çıktığı uzak

ve efsanevi bir dönem olarak işlenmiştir. Eserin esas kısmı, Karamanoğulları Beyliği'ni gücünün doruk noktasına ulaştıran Alâeddin Bey'in devrine ayrılmıştır. Şikârî uzun uzadıya Alâeddin Bey'in çocukluğunu, tahsil hayatını, kahramanlıklarını, fetihlerini ve diğer komşu hükümdarlarla ilişkilerini anlatır. Selçuklu sultanları gibi Konya'da hükümdarlık yapan Alâeddin Bey devrinde Karamanlı şan ve ihtişamı Osmanlı Hükümdarı I. Bayezid'in, eniştesi Alâeddin Bey'e ihanet ederek topraklarına saldırıp onu öldürmesiyle son bulur. Alâeddin Bey'in ölümünün ardından Şikârî, Timur sonrasında hüküm süren Karaman beylerinin devrini ve Karaman'ın Osmanlılar tarafından zaptını çok kısa ve yüzeysel biçimde ele alır. Eser, Karaman şehzadesinin Osmanlılar'ca zehirlenmesinin ardından Karaman çeribaşısının adamlarıyla beraber Şah İsmâîl'in yanına geçmesiyle sona erer. XVI. yüzyılda Anadolu sahasında yaşayan zümrelere hitaben kaleme alınan eserde sadece Karamanoğlu Beyliği'nin nasıl siyasî bir güç olarak ortaya çıktığı anlatılmakla yetinilmez, aynı zamanda beyliğin niçin sona erdiği sorusu da irdelenir ve Osmanlı iktidarının gayri meşruluğu vurgulanır. Karamanoğulları'nın yıkılması ve onların Anadolu'daki siyasî dağılımında hak ettikleri yerin bir türlü kabul edilmemesi Osmanlılar'ın ihanetine bağlanır. Güçlenen Osmanlı egemenliğine karşı Karaman hükümdarlarının direnişi aksettirilir. Böylece XVI. yüzyılda merkezî bir devlet olarak ortaya çıkan Osmanlılar'ın yok ettiği, kişisel sadakat ilişkilerine ve karşılıklı yükümlülüklerle dayanan adem-i merkezîyetçi vasallık sisteminin var olduğu geçmiş bir ölçüde idealize edilir. *Karamanoğulları Tarihi*'nin bugüne ulaşan önemli bir bölümünün geç tarihlerde istinsah edilmiş birçok nüshası mevcuttur. Bunlardan en eskisinin Konya Yûsuf Ağa Kütüphanesi'ndeki (nr. 562) 1119 (1707) tarihli nüsha olduğu ileri sürülüyorsa da 1113'te (1701) istinsah edilen Ankara Millî Kütüphane'deki nüshanın (nr. A 4771) şimdilik bilinen en eski yazma olduğu anlaşılmaktadır (diğer bazı nüshalar: Konya İzzet Koyunoğlu Ktp., nr. 13377; Beyazıt Devlet Ktp., Ali Emîrî Efendi, nr. T 458; İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Mualim Cevdet, nr. 444; Ankara Millî Ktp., nr. A 4771; Berlin, MS, Or. Yp., nr. 3129). Eserin Yûsuf Ağa Kütüphanesi'ndeki nüshadan yapılan çeviriyazısı Mesut Koman tarafından neşredilmiştir (*Şikârî'nin Karamanoğulları Tarihi*, Konya 1946). En son yayımı hem faksimile metin hem de çeviriyazıyı ihtiva eder (Şikârî, *Karamannâme*,

haz. Metin Sözen – Necdet Sakaoğlu, İstanbul 2005).

BİBLİYOGRAFYA :

Yunus Emre, *Risâlat al-Nushiyya ve Divan* (haz. Abdülbâki Gölpınarlı), İstanbul 1965, s. 27-28; Âşık Çelebi, *Meşâirü's-suarâ*, vr. 248^b-249^a; a.e., TSMK, nr. H. 1269, vr. 269^b-270^a; Kınalızâde, *Tezkire*, I, 517-518; P. Wittek, *Das Fürstentum Mentesche*, İstanbul 1934, s. 50-53; TCYK, I/1-4, s. 126; Köprülü, *Edebiyat Araştırmaları I*, s. 87; a.mlf., "Anadolu Selçuklular Tarihi'nin Yerli Kaynakları", *TTK Belleten*, VII/27 (1943), s. 379-522; R. P. Lindner, *Nomads and Ottomans in Medieval Anatolia*, Bloomington 1983, s. 149; Hüseyin Namık, "Histoire des karamanides", *KCs.A*, I (1921-22), s. 415-417; Cahit Öztelli, "Yunus Emre ve Şikârî Tarihi", *TDI*, XIV/165 (1965), s. 618-621; Cl. Cahen, "Quelques mots sur Şikârî", *WZKM*, LXX (1978), s. 53-64.

SARA NUR YILDIZ

ŞİKÂRİZÂDE AHMED EFENDİ

(bk. AHMED EFENDİ, Şikârîzâde).

ŞİKESTE

(شكسته)

Nesta'lik yazının süratle ve kaideleri kırılarak yazılan şekli
(bk. NESTA'LİK; TA'LİK).

ŞİLLÎ

(الشِّلِّي)

Ebû Alevî Cemâlüddin Muhammed
b. Ebî Bekr b. Ahmed eş-Şillî
el-Hadramî el-Yemenî el-Mekkî
(ö. 1093/1682)

Yemenli âlim ve tarihçi.

Şâban 1030'da (Temmuz 1621) Yemen'in Hadramut bölgesindeki Terîm kasabasında doğdu. Hz. Ali soyundan olması dolayısıyla Bâ Alevî ve Hüseyinî nisbeleriyle tanınır. Terîm'de babasından Arapça, hadis ve tasavvuf, Fahreddin Ebû Bekir b. Şehâbeddin'den tefsir ve hadis okudu. Hâfızlığını tamamladıktan sonra tahsiline Zulfâr'da devam etti. Ardından Hindistan'a ve Mekke'ye gitti. Burada Abdurrahman b. Alevî ve Abdullah b. Ebû Bekir el-Hatîb'den fıkıh; Muhammed b. Muhammed Bâ Rıdvân'dan ferâiz ve matematik; Muhammed b. Alâeddin el-Bâbilî'den hadis, tefsir, fıkıh; Abdülazîz ez-Zemzemî'den fıkıh; İlsâ b. Muhammed es-Seâlibî el-Mağribî ve Ahmed b. Muhammed el-Kuşâşî'den hadis tahsil etti. Rûdânî'den ferâiz, hesap ve tasavvuf okudu. Abdullah b. Saîd Bâkşîr, Ali b. Ebû Bekir b. Cemâl ve Zeynelâbidin

b. Abdülkâdir et-Taberî'nin ilim halkaları-na devam ederek icâzet aldı (*el-Meşra'u'r-revî*, II, 40). Bir sûre Medine'de kalan Şillî daha sonra Mekke'ye yerleşti. Harem-i Şerif'te verdiği derslere aralarında Hasan el-Uceymî ve Tâceddin es-Sincârî gibi ileri gelen âlimlerin bulunduğu çok sayıda talebe katıldı. Sağlığının bozulması üzerine ders vermeyi bırakıp eser telifiyle meşgul olmaya başladı. 30 Zilhicce 1093'te (30 Aralık 1682) Mekke'de vefat etti. İslâmî ilimlerin yanı sıra matematik ve astronomi gibi ilimlerle de uğraşan Şillî dinî meselelerin çözümünde bu ilimlerden istifade etti. Astronomi, dil ve mantık alanında çalışmaları bulunmakla birlikte kendisine şöhrret kazandıran eserleri tarih ve biyografiye dair kaleme aldıklarıdır. Şemseddin es-Sehâvî, Süyûtî ve Yemen tarihçisi İbnü'd-Deyba'nın eserleri kaynakları arasında sayılabilir.

Eserleri. 1. *el-Meşra'u'r-revî fi menâkıbî's-sâdeti'l-kirâm Âli Ebî 'Alevî*. Hadramut bölgesinde yaşayıp özellikle ilimle meşgul olan seyyidlerin biyografisine dair olan eser Hadramut tarihine dair önemli bilgiler içerir (Kahire 1319, 1982; Mekke 1329; Cidde 1401). 2. *'İkdü'l-cevâhir ve'd-dürer fi ahbâri'l-karnî'l-hâdî 'aşer*. XI. (XVII.) yüzyılda yaşamış ilim ve siyaset adamlarının biyografilerine dair olan eserin nüshaları Medine'de Ârif Hikmet (nr. 453), Yemen'de Ahkâf (Hüseynî Koleksiyonu, nr. 21) ve Hindistan'da Aligarh Üniversitesi (Abdüsselâm Koleksiyonu, nr. F/3021) kütüphaneleriyle İngiltere'de British Museum'da (nr. 16647) kayıtlıdır. 3. *es-Sene'l-bâhîr bi-tekmîlî'n-Nûri's-sâfir 'an ahbâri'l-karnî'l-'âşir* (Chester Beatty Library, nr. 5230; Dârül-kütübî'l-Misriyye, nr. 1586). Abdülkâdir b. Şeyh el-Ayderûs'a ait tabakat kitabının zeylidir. Eser, Osmanlı hâkimiyeti döneminde Arap vilâyetlerindeki ilmi çalışmalar ve sosyal hayat hakkında bilgi vermesi açısından önemlidir.

BİBLİYOGRAFYA :

Şillî, *el-Meşra'u'r-revî fi menâkıbî's-sâdeti'l-kirâm Âli Ebî 'Alevî*, Kahire 1982, II, 38-41; Muhibbî, *Hulâsatü'l-eşer*, III, 336-338; Brockelmann, *GAL*, II, 502; *Suppl.*, II, 516; *Hediyetü'l-'arifîn*, II, 299; Eymen Fuâd Seyyid, *Meşâdirü târihi'l-Yemen fi'l-'aşri'l-İslâmî*, Kahire 1974, s. 245-246; M. Habîb el-Hile, *et-Târîh ve'l-mü'errihûn bi-Mekke*, Mekke 1994, s. 353-358; Bender b. Muhammed b. Reşid el-Hemedânî, *el-Menhecû'l-târîhi li-mü'errihi Mekkete'l-mükerrere fi'l-karnî'l-hâdî 'aşer el-hicrî*, Riyad 1418/1997, s. 287-360; Yahyâ Sââtî, "eş-Şillî ve kitâbü'hü 'İkdü'l-cevâhir ve'd-dürer", *ed-Dâre*, IV/5, Riyad 1980, s. 276-285; E. van Donzel, "al-Şillî", *El²* (İng.), IX, 441-442; M. Fuâd ez-Zâkirî, "eş-Şillî, Muhammed b. Ebû Bekir", *Mv.AU*, XV, 112-114.

MUSTAFA L. BİLGE

ŞİMSÂTÎ (الشمشاطي)

Ebû'l-Hasen Ali b. Muhammed
b. el-Mutahhar el-Adevî eş-Şîmsâtî
(ö. 394/1004'ten sonra)

Arap dili ve edebiyatı âlimi, şair.

Fırat'ın doğusunda Harput yakınında eski bir şehir olan Şîmsât'ta doğdu. Muhaddis İbnü'l-Bâgandî'den (ö. 312/925) hadis rivayet ettiğine göre III. (IX.) yüzyılın sonlarında dünyaya gelmiş olmalıdır. Muhtemelen kendi memleketinde tahsilini tamamlamıştır. Ancak İmâmiyye'ye mensup tarihçi Ahmed b. Ali en-Necâşî, *er-Ricâl* adlı eserinde "üstadımız" dediği Şîmsâtî'nin Cezîre'de (Cizre [?]) zamanın fazilet sahibi edibi ve üstadı olduğunu, Ebû'l-Hayr Selâme b. Zekâ' (Dekâ') el-Mevsilî'nin de onu fazilet ve diyanet sahibi, hakikat ehli bir âlim diye nitelediğini kaydetmektedir. Daha sonra Musul'a giden Şîmsâtî Hamdânî hânedanından yakın ilgi gördü ve onların hizmetinde bulundu. Bu hânedandan Nâsırüddeve'nin oğlu Uddetüddeve Gazanfer ile amcası Seyfüddeve'ye hocalık yaptı ve onların nedimleri arasına girdi. Bilhas-sa Seyfüddeve ile dostlukları uzun müddet devam etti. Ardından Bağdat'a geçen ve uzunca bir süre burada yaşayan Şîmsâtî'nin 394 (1004) yılında Bağdat'tan Vâsıt'a geldiği şeklindeki rivayetten (*el-Envâr*, neşredenin girişi, s. 4) anlaşıldığına göre hayatının son zamanlarını burada geçirdi ve bu tarihten sonra vefat etti. Şîmsâtî'nin Ebû'l-Feth Hasan adında bir oğlunun olduğu kaydedilir (Seâlibî, I, 109).

Üstün bir zekâya ve güçlü bir hâfızaya sahip olan Şîmsâtî aralarında İbn Düreyd, Ahfeş el-Asgar, Niftaveyh, Ebû Bekir es-Sûlî, Şerîf el-Murtazâ gibi önemli edip ve dilcilerin yer aldığı birçok kişiden rivayette bulunmuş, muhdes şairlerin şiirlerini naklederken büyük ölçüde Sûlî'ye dayanmıştır. İbnü'n-Nedîm Şîmsâtî'yi tanıdığını, fakat onun ileri yaşlarda ahlâkının bozulduğuna dair kendisine bilgiler ulaştığını ve 377 (987) yılında hayatta bulunduğunu belirtir. Yâkût da Şîmsâtî'nin gulât-ı Şîa'dan bir Râfîzi olduğunu ve eserlerinde Râfîziler'e dair ilginç bilgiler yer aldığını söyler. Nitekim onun bazı eserlerine verdiği adlar bunu doğrular niteliktedir. Şîmsâtî, hizmetinde bulunduğu emir ve hükümdarların takdirini kazanmak amacıyla veya siyasi görüş ayrılıkları gibi sebeplerle çağdaşı âlim ve şairlerle her konuda rekabet içinde olmuş ve bazı eserlerini bunları eleştirmek maksadıyla kale-

me almıştır. Bunlar arasında özellikle Seyfüddeve'nin nedimlerinden, Hâlidîyyân diye anılan Ebû Bekir el-Hâlidî ile kardeşi Ebû Osman el-Hâlidî yer almaktadır.

İyi bir şiir eleştirmeni ve aynı zamanda şair olan Şîmsâtî, Ebû Nüvâs'ı muarızlarına karşı savunmak amacıyla eser yazmış ve *Kitâbü'l-Envâr*'ında av tasvirlerine dair özgün şiirlere yer vermiş; çağdaşı Nâmî ile Ebû Nadle Mühelhil b. Yemût'un şiirlerini mukayese eden, Ebû'l-Abbas el-A'mâ Sâib b. Ferrûh'un hatalarını, Saîd b. Sadaka el-Hâşimî'nin intihallerini ortaya koyan eserler kaleme almış, Dikülcinn'in şiirlerini toplamış ve *el-Envâr*'ında başka kaynaklarda yer almayan bazı şiirlerini zikretmiştir. Aralarında Seyfüddeve'nin de bulunduğu bazı devlet adamlarına methiyeler yazmış, buna karşılık Seyfüddeve, Şîmsâtî'yi öven şiirler söylemiştir (Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, III, 362-363). Şîmsâtî ayrıca Seyfüddeve hakkında söylenmiş yaklaşık 1000 beyti bulan methiyeleri bir araya getirmiştir. Şîmsâtî'nin *Kitâbü'l-Envâr*'ında zikrettikleri dışında şiirlerinden günümüze ancak parçalar halinde bazı beyit ve kıtalar gelmiştir (meselâ bk. Seâlibî, II, 149; Yâkût, *Mu'cemü'l-üdebâ*, XIV, 243). Şairliği yanında velûd bir müellif olan Şîmsâtî edebiyat, lugat, nahiv, fıkıh, nesep, tarih ve coğrafyaya dair eserler kaleme almıştır. Kaynaklarda zikredilen eserlerinin sayısı kırkı bulmaktadır, fakat bunların büyük bir kısmı günümüze ulaşmamıştır.

Eserleri. 1. *Kitâbü'l-Envâr ve meḥâsinü'l-eş'âr*. Başka kaynaklarda bulunmayan bazı şairlerin şiirleriyle ahbâra dair orijinal bilgiler içermesi bakımından önemli bir antoloji olup silâhlar, eyyâmü'l-Arab, at ve sıfatları, deve ve sıfatları, eski konak yerleri ve serap, evler ve saraylar, sınıflar olmak üzere yedi bölümden oluşur. Eser Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndeki yegâne nüshasına (III. Ahmed, nr. 2392) dayanılarak yayımlanmıştır (nşr. Sâlih Mehdî el-Azzâvî, Bağdat 1976; nşr. Seyyid Muhammed Yûsuf, I-II, Küveyt 1397/1977; nşr. Muhammed Ebû'l-Mecd Ali el-Besyûnî, eş-Şîmsâtî ve tahkîku Kitâbihi'l-Envâr ve meḥâsinü'l-eş'âr, doktora tezi, 1978, Kahire Ezher Üniversitesi). 2. *Kitâbü't-Tenezzüh (nüzeh) ve'l-ibtihâc*. Ebû Ali el-Kâfî'nin *el-Emâlî*'si tarzında muḥâdarât, ahbâr, şiir ve edebe dair olan eserden Süyûtî *el-Eşbâh ve'n-nezâ'ir*'inde (VIII, 5-12), Yâkût el-Hamevî *Mu'cemü'l-üdebâ*' adlı eserinde (XIV, 242-244) nakiller yapmıştır. 3. *Kitâbü'l-Edyire ve'l-a'mâr fi'l-büldân ve'l-aqtâr*. Otuzdan fazla kilise ve manastırın anlatıldığı eserden İbnü'l-Adîm nakil-